



## Riigikogu põhiseaduskomisjoni istungi protokoll nr 5

Tallinn, Toompea

Teisipäev, 16. mai 2023

Algus 14.00, lõpp 15.51

**Juhataja:** Igor Taro (esimees)

**Võtsid osa:**

Komisjoni liikmed: Anti Allas, Ants Frosch, Karmen Joller (Pipi-Liis Siemanni asendusliige), Andrei Korobeinik, Eero Merilind (Katrin Kuusemäe asendusliige), Helir-Valdor Seeder, Andrus Seeme (Timo Suslovi asendusliige), Timo Suslov, Urve Tiidus, Aleksandr Tšaplõgin, Jaak Valge

Komisjoni ametnikud: Erle Enneveer (nõunik-sekretariaadijuhataja), Karin Tuulik (nõunik), Helin Leichter (nõunik), Sten-Kristjan Nurk (konsultant)

**Kutsutud:** Siseministeeriumi piirivalve- ja rändepoliitika osakonna nõunik Harry Kattai ning siseministri nõunikud Kristen Kanarik ja Ann-Marii Nergi (2. päevakorrapunkt); pöördujate kontaktisiku esindaja Sofja Pevzner-Belošitski (3. päevakorrapunkt)

**Päevakord:**

1. Nädala töökava kinnitamine
2. Arvamuse andmine Euroopa Liidu asjade komisjonile: Eesti seisukohad Euroopa Komisjoni algatatud ühtse loa direktiivi ja pikaajaliste elanike direktiivi muutmise eelnõude kohta COM(2022) 650, COM(2022) 655
3. Anton Petersoni algatatud kollektiivne pöördumine „Võimaldada kinnisvaraomanikel taotleda viisasid ning siseneda Eesti riiki, et hooldada, ülal pidada oma kinnisvara (kommunaalmaksete tasumine, remonditööd jne)“
4. Indrek Salumäe algatatud kollektiivne pöördumine „Riigikogu valimiste e-hääletuse tulemuste avalikustamine“
5. Kenno Põltsami algatatud kollektiivne pöördumine „Euroopa Liidus jätkamise küsimus rahvahääletusele“
6. Info ja muud küsimused

### 1. Nädala töökava kinnitamine

**Igor Taro** tegi ettepaneku kinnitada nädala töökava järgmiselt:

Riigikogu põhiseaduskomisjoni nädala (15.05.2023-21.05.2023) töökava

Komisjoni istung teisipäev, 16.05.2023 kell 14.00

1. Nädala töökava kinnitamine
2. Arvamuse andmine Euroopa Liidu asjade komisjonile: Eesti seisukohad Euroopa

Komisjoni algatatud ühtse loa direktiivi ja pikaajaliste elanike direktiivi muutmise eelnõude kohta COM(2022) 650, COM(2022) 655

3. Anton Petersoni algatatud kollektiivne pöördumine „Võimaldada kinnisvaraomanikel taotleda viisasad ning siseneda Eesti riiki, et hooldada, ülal pidada oma kinnisvara (kommunaalmaksete tasumine, remonditööd jne)“

4. Indrek Salumäe algatatud kollektiivne pöördumine „Riigikogu valimiste e-hääletuse tulemuste avalikustamine“

5. Kenno Põltsami algatatud kollektiivne pöördumine „Euroopa Liidus jätkamise küsimus rahvahääletusele“

6. Info ja muud küsimused

**Andrei Korobeinik** küsis, kas põhiseaduskomisjon kavatses arutada ka perekonnaseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 207 SE-d.

**Igor Taro** ütles, et kui komisjonile edastatakse eelnõu arutamiseks, siis seda arutatakse. Hetkel ei ole seda eelnõu komisjonile edastatud.

**Andrei Korobeinik** lausus, et komisjon võib arutada seda teemat ka siis, kui ei olda eelnõu juhtivkomisjon. Ta ütles, et teeb ettepaneku võtta see järgmise nädala päevakorda.

#### **Otsustati:**

**1.1.** Kinnitada nädala töökava (konsensus: Anti Allas, Ants Frosch, Karmen Joller, Andrei Korobeinik, Eero Merilind, Helir-Valdor Seeder, Timo Suslov, Igor Taro, Urve Tiidus, Aleksandr Tšaplõgin, Jaak Valge).

#### **2. Arvamuse andmine Euroopa Liidu asjade komisjonile: Eesti seisukohad Euroopa Komisjoni algatatud ühtse loa direktiivi ja pikaajaliste elanike direktiivi muutmise eelnõude kohta COM(2022) 650, COM(2022) 655**

**Harry Kattai** selgitas, et Euroopa Komisjon on algatanud kahe kehtiva direktiivi muutmise ettepanekud. Üks direktiiv puudutab ühtset luba ja teine pikaajalise elaniku elamisluba. Direktiivide muutmissettepanekutele eelnes avalik konsultatsioon, mille raames uuris Euroopa Komisjon liikmesriikide parimaid praktikaid ja seisukohti ning nende põhjal on tehtud muutmissettepanekud. Nende ettepanekute suhtes ollakse ettevaatlikud, sest kuigi need põhinevad liikmesriikide praktilisel, siis paljud ettepanekud piiravad liikmesriigi paindlikkust ise reguleerida oma töajuturгу, kui selleks vajadus tekib. Teiseks võetakse nende ettepanekutega ka liikmesriikide otsustuspädevust natuke vähemaks.

H. Kattai ütles, et ühtse loa direktiiv puudutab kõiki välismaalasi, kes taotleavad elamisluba töötamiseks, välja arvatud teadlased, üliõpilased jt, kes juba asuvad Eestis. Direktiiv ei sätesta riiki lubamise tingimusi, vaid pigem õiguste kaitset ja menetluslikke tagatisi. Seetõttu on direktiivis tehtud ettepanek, mis puudutab senise nelja kuu asemel lühemat kolme kuulist menetlusaega. Samuti on tehtud direktiivis ettepanek, et liikmesriikidel on kohustus tagada korralik järelevalve, et välismaalased ei töötaks ebaseaduslikult. Selle direktiivi puhul on neli olulist muudatusettepanekut. Esiteks võimaldatakse elamisluba taotleda seaduslikult riigis sees viibides. See ei tähenda seda, et kui elamisloa taotlus esitati, et siis inimesed võiksid riigis edasi viibida, kui seaduslik alus lõppeb. See puudutaks eelkõige neid, kes soovivad elamisluba pikendada või viibivad riigis viisa alusel, et nad saaksid vajadusel elamisloa taotluse esitada. Teine olulisem muudatusettepanek on see, et lihtsustatakse protseduure tööandja vahetamise korral. See on võib-olla isegi kandev muudatusettepanek, sest sellest tuleneb võimalus olla töötaja ja otsida uut tööandjat. Kolmandaks uuendatakse võrdse kohtlemise sätteid, et kedagi ei diskrimineeritaks ja neljandaks antakse liikmesriikidele kohustus teostada tugevamat järelevalvet.

H. Kattai lisas, et on Vabariigi Valitsus on koostanud neli üldist seisukohta direktiivis kandvate muudatuste kohta. Kuna soov on lähtuda ettevaatlikult, siis on toetatud ainult neid punkte selles direktiivi ettepanekus, mis Eestis on kehtivates seadustes juba olemas. Ettepanek on mitte anda järgi liikmesriigi enda paindlikkuses reguleerida oma tööjõudu, kui selleks vajadus on. Liikmesriik saab ise paremini reguleerida ja kõiki neid tingimusi ei pea rakendama, mis kehtivas direktiivis on. Kui anda need punktid ära, siis võib tulevikus olla raske tagada Eesti enda elanike tööhõive.

H. Kattai tõi välja, et Vabariigi Valitsus toetab ettepanekut võimaldada taotleda elamisloba liikmesriigi siseselt, kui välismaalasel on olemas muu seaduslik alus samas liikmesriigis viibimiseks. See aitaks vähendada bürokraatiat. Pole mõtet saata välismaalast elamisloa pikendamiseks või uue elamisloa taotlemiseks teise liikmesriiki või mujale välismaale, sest need dokumendid tuleksid läbi saatkondade uuesti Eestisse, kus Politsei- ja Piirivalveamet neid menetleb. Kui inimesel on viisa, siis on mõistlik lasta tal esitada elamisloa taotlus Eestis, kus menetlevad asutused saavad otse küsimusi küsida ja jääb ära posti teel dokumentide liigutamine. Seetõttu seda toetatakse. Eesti on erinevatele gruppidele riigisiselt loa taotlemist võimaldanud juba aastast 2010. Aastast 2017 saavad kõik, kellel on seaduslik alus, seda taotleda, aga mitte riigis viibida. Elamisloa taotlemine ei anna inimesele automaatset õigust Eestis viibida.

H. Kattai märkis, et Vabariigi Valitsus toetab ettepanekut, millega lubatakse välismaalasel vahetada tööandjat ja töökohta elamisloa kehtivusaja jooksul. Seda on toetatud selleks, et vähendada menetluskoormust asutustele. IT-lahendused võimaldavad juba hästi vahetada infot selle kohta, kes Eestis töötab ja kes mitte ning seetõttu toetatakse seda ettepanekut. Küll aga on soov lisada tingimused, et välismaalane vastaks töökohale ettenähtud kvalifikatsiooninõuetele ja töökoha vahetus ei tohiks tuua kaasa pikaajalist töötust või koormust Eesti sotsiaalsüsteemile. Seoses töökoha vahetusega on Euroopa Komisjonil ettepanek lubada välismaalasel olla kuni kolm kuud töötut ja otsida uut tööandjat. Pikaajaline töötus on Eesti jaoks keeruline, sest kui näiteks Eesti inimene on töötanud viimase ühe aasta jooksul kuus kuud, siis ta saaks töötutoetust suurusjärgus 300 eurot, aga see ei anna sellist garantiid välismaalasele, et ta suudaks Eestis need kolm kuud ära elada. Seetõttu soovitakse, et tööandja vahetus võiks olla pikema töötamise perioodi jooksul, näiteks kui välismaalane on töötanud 1-3 aastat, sest siis tekiks välismaalasel ka suurem panus Eesti sotsiaalsüsteemi, kui ta taotleb kasvõi toimetulekutoetust.

H. Kattai selgitas, et Vabariigi Valitsuse kolmas seisukoht on toetada ühtse loa direktiivis sätestatud põhimõtet, mille kohaselt elamisloa kehtivusaja jooksul tööandja vahetamise korral peab uus tööandja taotlema luba töökoha täitmiseks välismaalasega. Vabariigi Valitsus peab oluliseks, et Töötukassa loa taotlemise nõue kehtiks vähemalt kolm aastat alates esmasest töötamiseks väljastatud elamisloa saamisest, kui seda konkreetsel töökohal nõutakse. See on oluline, et välismaalased ei hakkaks taotlema sellise tööandja juurde tööd, kuhu saab lihtsamalt sisse ja hakkaksid seejärel vahetama tööandjat vastavalt sellele, kus palk on parem ja kus Eesti tööhõive on parem. Seetõttu soovitakse selliseid garantiisid säilitada.

H. Kattai sõnas, et viimane seisukoht puudutab peretoetusteks õigustatud isikute ringi laiendamist viisa alusel üle kuue kuu riigis töötavatele välismaalastele. Euroopa Komisjoni ettepanek on tagada võrdne kohtlemine ka nende välismaalaste pereliikmetele, kes töötavad Eestis pikemalt kui kuus kuud. Vabariigi Valitsus seda ettepanekut ei toeta. Väga keeruline on kontrollida, kas välismaalane asub Eestis või kas ta pereliige asub Eestis, sest lühiajalist töötamist saab taotleda ka teatud perioodideks. Välismaalane võib olla tegelikult kodumaal, aga näitab samaaegselt justkui ta töötaks Eestis ning samuti pereliikmed võivad olla arvel juba koduriigis, kus saadakse peretoetust, aga samamoodi saadakse peretoetust Eestis, mis ei ole väga aus Eesti inimeste suhtes.

H. Kattai tutvustas järgmisena pikaajaliste elanike direktiivi muudatusettepanekuid.

Pikaajalise elaniku elamisluba puudutab neid välismaalasi, kes on elanud liikmesriigis vähemalt viis aastat ja on täitnud integratsiooninõude. Euroopa Komisjon soovib seda aega lühendada. Euroopa Komisjoni ettepanekutest kumab läbi soov võimaldada välismaalastel samasugust liikumist liikmesriikide vahel nagu täna on Euroopa Liidu kodanikel. Samas kõik liikmesriigid on erinevad. See võiks tuua võib-olla kaasa selle, et inimesed, kes on elanud mitukümmend aastat ühes riigis, lähevad lõpuks teise riiki, kus on paremad sotsiaaltoetused ja arstiabi. Kui nii palju leevendatakse tingimusi, siis liikmesriigil lõpuks väga palju võimalusi elamisloa andmisest keeldumiseks pole, kui just inimene ei vasta tingimustele või on ohuks avalikule korrale. Pikaajalise elaniku direktiiv on oluline, sest inimese kaitse väljasaatmise vastu on selle võrra suurem, mida pikemalt ta on Eestis elanud. Seega inimest, kes on Eestis elanud 20 või 50 aastat, on keerukam või ebainimlikum välja saata lihtsalt poevarguse tõttu, aga kui see tegevus on süstemaatiline, siis see võimalus on. Kui inimene on kümme aastat ära elanud Eestis, siis saab teda välja saata ainult raskete kuritegude alusel. Seetõttu Vabariigi Valitsus ei toeta tingimuste lihtsustamist.

H. Kattai tõi välja viis kõige olulisemat muudatusettepanekut pikaajalise elaniku elamisloa direktiivi osas. Esiteks oleks võimalus summeerida erinevates liikmesriikides elatud aega. Praegu peab välismaalane elama viis aastat ühes liikmesriigis, et taotlema pikaajalise elaniku elamisluba, aga ettepaneku kohaselt saaks ta summeerida erinevates liikmesriikides elatud aega. Samuti soovitakse võimaldada ühe liikmesriigi pikaajalise elaniku elamisloa valdajal saada teises liikmesriigis elamise korral sealse liikmesriigi pikaajalise elaniku elamisluba varasema viieaastase elamisperioodi asemel kolme aastaga. Näiteks kui inimesel oleks juba pikaajalise elaniku elamisluba Soomes ja ta tuleks Eestisse, siis tal oleks võimalik Eestis taotlema kahe aasta järel Eesti pikaajalise elaniku elamisluba. Integratsioonitingimusi ei muudeta ja neid saavad jätkuvalt liikmesriigid ise kehtestada. Rahvusvahelise kaitse saajatele ja üliõpilastele kehtivad erinevad tingimused. Muudatusettepaneku kohaselt arvestatakse rahvusvahelise kaitse saajana ja üliõpilasena liikmesriikides elatud aeg täielikult pikaajalise elaniku elamisloa saamiseks nõutava elamisperioodi hulka. Kehtiva direktiivi kohaselt läheb nende puhul arvesse viie Eestis elatud aasta eest 2,5 aastat. Ülejäänud 2,5 aastat tuleb neil elada riigis mingitel muudel alustel. Need nõuded on kehtivas direktiivis seetõttu, et võimaldada välismaalasi rohkem liikmesriiki integreerida. Põgenikud ei pruugi olla ühiskonda nii hästi sulandunud, kui pool sellest ajast on kulunud sotsiaalabile ja sisseelamisele. Samuti võivad üliõpilased õppida tegelikult võõrkeelsel õppekaval. Erasmus+ programm võimaldab liikumist ka teistesse liikmesriikidesse samal erialal ja seega üliõpilane ei integreeru samal määral, mis tavaline inimene. Seetõttu ollakse nende ettepanekute suhtes väga skeptilised.

H. Kattai tõi välja, et hetkel on lubatud pikaajalise elamisloa valdajal viibida EL-ist väljas kokku viis aastat, aga üks aasta järjestikust eemalviibimist katkestaks õiguse pikaajalise elaniku elamisloale. Direktiivi ettepanek on pikendada seda kahe aastani. Samuti on ettepanek mitte kehtestada sisserändu piirarvu ja Töötukassa luba neile, kes tulevad teisest liikmesriigist. Euroopa Komisjon soovib ühtlustada ka liikmesriikide enda skeeme EL-i omaga, kuna on leidnud, et liikmesriikidel on palju erinevaid skeeme, mis on soodsamad EL-i skeemist. See tooks kaasa selle, et kui Eestil on väike erisus EL-i pikaajalise elaniku elamisloast, näiteks integratsioonitesti ei kohaldata neile, kes on elanud Eestis 1990. aastast, siis ettepaneku kehtestamisel ei tohiks kohaldada ühelegi teisele välismaalaste grupele integratsioonitesti.

H. Kattai tutvustas Vabariigi Valitsuse seisukohti pikaajalise elaniku elamisloa direktiivi osas. Vabariigi Valitsus ei toeta pikaajalise elaniku elamisloa andmise ja elamisloa säilitamise tingimuste lihtsustamist. Valitsus ei nõustu, et kahe või kolme aasta järel oleks välismaalane piisaval määral integreerunud, et Eestist saada pikaajalise elaniku elamisluba ja suurem kaitse. Pikaajaline elamisluba tähendab suuremat kaitset ja suuremaid õiguseid, mistõttu ollakse selles osas väga ettevaatlikud. Esimese seisukoha puhul peetakse oluliseks, et pikaajalise elaniku elamisluba on mõeldud neile, kes tegelikult riigis elavad. Selle mõte on see, et ei pikendataks riigist eemaloleku aega, mil välismaalane säilitab pikaajalise elaniku elamisloa.

Lisaks, vastavalt Euroopa Kohtu otsusele kohtuasjas C-719/19<sup>11</sup> piisab pikaajalise elaniku mis tahes füüsilisest kohalolust ELi territooriumil 12 järjestikuse kuu jooksul, et ta ei kaotaks õigust pikaajalise elaniku staatusele, isegi juhul, kui niisugune kohalolek ei kesta kokku kauem kui mõne päeva. Seetõttu võib välismaalane, kes tegelikkuses elab alaliselt väljaspool ELi, säilitada oma pikaajalise elaniku staatuse ja elamisloa lõpmatuseni, sest pikaajalise elaniku elamisloa direktiivi ettepanekus toodud 24 järjestikuse kuu jooksul võib ta suure tõenäosusega külastada liikmesriike näiteks turismi või piiriäärse poe külastamise eesmärgil, mistõttu on ettepanek mitte pikendada eemaloleku aega. Kehtivas direktiivis juba on olemas paindlikkus liikmesriikide jaoks, et olenevalt juhtumi iseärasustest lugeda äraolek põhjendatuks ja taastada välismaalase tagasipöördumisel tema pikaajalise elaniku elamisluba.

H. Kattai ütles, et Vabariigi Valitsus ei toeta pikaajalise elaniku elamisloa tingimuste lihtsustamist teises liikmesriigis saadud pikaajalise elamisloa arvelt. Üldine seisukoht on, et seda lihtsustamist ei toetata, aga on näha, et Euroopa Parlament soovib kehtivat direktiivi paremaks muuta ja seal võib tulla kompromiss, et ei nõuta viite aastat teises liikmesriigis elamist, vaid nelja või kolme. See oleks koht, kus saaks näidata paindlikkust.

H. Kattai märkis, et teine seisukoht pikaajalise elaniku elamisloa direktiivi juures käsitleb liikmesriigis sündinud või lapsendatud lapsi. Vabariigi Valitsuse seisukoht on toetada seda ettepanekut. Eesti on seda võimalust kasutanud aastast 2017, et kui vanemad saavad pikaajalise elaniku elamisloa, siis see antakse ka lapsele või kui pikaajalise elamisloa saanud vanematel sünnib Eestis laps, siis pikaajaline elamisluba antakse ka lapsele. Selle puhul on pigem praktilised kaalutlused, et viia lapsed ja vanemad samaväärsele tasandile ja kui lapsed suureks kasvavad, siis on nad juba koolis piisavalt integreerunud, et jätkata samaväärsel tasandil.

**Urve Tiidus** uuris, kas nende seisukohtade osas, kus ei nõustuta direktiivi muudatustega, on teada ka teiste liikmesriikide seisukohad.

**Harry Kattai** vastas, et ühtse loa puhul suudetakse kaitsta seda, et välismaalane peab töötama ühe aasta enne kui ta saab töökohta vahetada. Kompromiss on liikumas selles suunas, et näiteks kaks kuud maksimaalselt võib välismaalane olla töötu. Eesti on tahtnud vähemalt kahe või kolme aastast eelnevat töötamist, aga selles osas oleme üksinda, sest enamus liikmesriikidel on ühe või kaheaastased elamisload ja sotsiaaltoetused ilmselt paremad. Euroopa Parlament soovib pikemat töötuks olemise perioodi ja eelneva töötamise aega üldse mitte, aga pole teada, kuhu poole see kompromiss liigub. H. Kattai märkis, et pikaajalise elamisloa puhul on läbilõige liikmesriikides väga erinev. Suure tõenäosusega kompromiss tuleb kuskile nelja või kolme aasta peale, sest Euroopa Parlament soovib väga tugevalt, et tingimusi vähendatakse. On palju liikmesriike nagu Saksamaa, Austria ja Holland, kes on sellele väga vastu. See on praegu väga lahtine. Ilmselt jääb viie aastane EL-i riikides elamise aeg, aga kompromiss võib tulla selles osas, mis puudutab ühe riigi pikaajalise elaniku elamisloaga elamist teises riigis. Riigis sees elamisloa taotlemine läheb ilmselt läbi ja laste osa samuti.

**Igor Taro** küsis, kas laias plaanis lähtuvad Vabariigi Valitsuse seisukohad kehtivast Eesti õigusest ja kui vaadata EL-i pilti, siis kas need on keskmisest oluliselt konservatiivsemad.

**Harry Kattai** vastas, et Vabariigi Valitsuse seisukohad lähtuvad kehtivast Eesti õigusest. Ta ei julgenud öelda, et need on EL-is keskmisest konservatiivsemad. Näiteks Hispaania, Portugal, Luksemburg toetavad ambitsioonikamat lähenemist, kui direktiivi ettepanek ette näeb. Samal ajal Prantsusmaa, Saksamaa, Rootsi, Soome, Läti ja Leedu on olnud sarnasel arvamusel nagu Eesti. Väga raske on öelda, kuhu poole see kaalukauss jääb ja milliste tingimuste juurde. Võib-olla tuleb garantiisid juurde ja antakse järgi näiteks pikaajaliste elanike taotlemise perioodi osas.

**Kristen Kanarik** täpsustas, et seisukohtades peetakse paindlikkuse all silmas seda, et oleks võimalik tulevikus riigisisesele sätestada leevendavaid tingimusi ja samas ka karmimaid tingimusi. Riigisisene poliitika jääks võimalikult avatuks, et saaks ise veel vaadata, kuhu suunda on vaja kitsamalt liikuda.

**Jaak Valge** küsis, kas sai õigesti aru, et Eesti ettepanekud lähtuvad Eesti õigusruumist, aga ühtlasi ka Eesti olukorrast, mille puhul arvestatakse, et Eestis on välispäritolu rahvastiku osakaal Luksemburgi järel teisel kohal EL-is.

**Harry Kattai** selgitas, et lähtutud on kehtivast seadusest, liikmesriigi paindlikkusest, mõistlikkuse printsiibist ja ka sellest, et liikmesriigil oleks võimalik kaitsta oma elanike tööhõivet ja sotsiaalabisüsteemi, et koormus ei tuleks liiga suur.

**Igor Taro** tegi ettepaneku toetada Vabariigi Valitsuse esitatud seisukohti.

#### **Otsustati:**

**2.1.** Toetada Vabariigi Valitsuse esitatud seisukohti (poolt 8: Anti Allas, Karmen Joller, Andrei Korobeinik, Eero Merilind, Timo Suslov, Igor Taro, Urve Tiidus, Aleksandr Tšaplõgin; vastu 0; erapooletuid 2: Ants Frosch, Jaak Valge).

### **3. Anton Petersoni algatatud kollektiivne pöördumine „Võimaldada kinnisvaraomanikel taotleda viisasad ning siseneda Eesti riiki, et hooldada, ülal pidada oma kinnisvara (kommunaalmaksete tasumine, remonditööd jne)“**

**Sofja Pevzner-Belošitski** tutvustas kollektiivset pöördumist ja märkis, et tema on kollektiivse pöördumise kontaktisiku lepinguline esindaja. Kollektiivse pöördumise eesmärk on võimaldada Vene Föderatsiooni kodanikel, kellel on Eestis kinnisvara, taotleda viisasad ning siseneda Eesti riiki eesmärgiga hooldada ning ülal pidada oma kinnisvara ja tasuda kommunaalarveid. Hetkel on ligi 4500 isikut, kellel on olemas kinnisvara Eesti Vabariigis ning kelle põhiseaduslik omandiõigus on piiratud. Arvestades Vene Föderatsiooni elanike arvu, siis Eestis kinnisvara omavate Vene Föderatsiooni kodanike arv on äärmiselt väike ja nendele erandi tegemine ei ohusta kuidagi Eesti riigi julgeolekut.

S. Pevzner-Belošitski märkis, et väga vähesed Euroopa riigid on rakendanud piiranguid kinnisvaraomanikele siseneda riiki, kuigi kõik mõistavad üldiselt hukka Vene Föderatsiooni sõjalise tegevuse Ukrainas. 1948. aasta inimõiguste ülddeklaratsiooni artikkel 17 sätestab, et igal inimesel on õigus nii üksinda, kui koos teistega omada vara. Vara omamine tähendab vara valdamist ja käsutamist, korrashoidu ning varaga tehingute ja toimingute tegemist. Kelleltki ei tohi tema vara meelevaldselt ära võtta ning varaga tehingute tegemise piiramine peab olema äärmiselt kaalutletud ning lähtuma isikute põhiõigustest. Sama põhimõte on sätestatud inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni lisaprotokollis artikli 1 kohaselt, kus on sätestatud, et igal füüsilisel või juriidilisel isikul on õigus oma omandit segamatult kasutada ning kelleltki ei või võtta temale kuuluvat omandit muidu, kui üldistes huvides ja seaduses ettenähtud tingimustel ning rahvusvahelise õiguse üldpõhimõtteid jälgides. On oluline märkida, et Euroopa Liidu lepingu artikkel 6 lõige 3 sätestab, et Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooniga tagatud ja liikmesriikide ühistest põhiseaduslikest tavadest tulenevad põhiõigused on liidu õiguse üldpõhimõtted.

S. Pevzner-Belošitski ütles, et omandiõigus on üks olulisemaid inimõigusi, mis on sätestatud Eesti Vabariigi põhiseaduses. Põhiseaduse § 32 sätestab omandi põhiõiguse. Omandi põhiõigus on olemuselt vabadusõigus ning see annab isikutele iseseisvuse ja vabaduse oma elu iseseisvalt korraldada. Põhiseaduse kohaselt tuleb omandile tagada ka puutumatus ja võrdne kaitse. Asjaõigusseaduse § 68 lõikes 1 on omand märgitud kui isiku täielik õiguslik võim asja üle ehk omandiõigus. Ta rõhutas, et sanktsiooni kohaldamisel piirati omandiõigust nii Vene Föderatsiooni kodanikel kui ka Eestis elavatel isikutel, kellel on omandiõiguse

realiseerimiseks vaja Vene Föderatsiooni kodanike käest kaasomanike nõusolekut. Omandiõiguse kasutamine on vajalik ka isikute majapidamise ohutuse tagamiseks, sest omanikul on kohustus kontrollida tema omandis olevat vara, tule- ja gaasiandureid, sõlmida kindlustuslepinguid ja tagada vajalikud ohutusmeetmed. Juhul kui sisuline ligipääs oma kinnisvarale on piiratud, on piiratud ka tasumise võimalus. Selle tõttu kannatavad nii korteriomanik kui ka kaasomanikud.

S. Pevzner-Belošitski märkis, et olukorras, kus isikul ei ole võimalik saada kooskõlastusi, ei ole võimalik taotleda naabritelt servituute, ei ole võimalik vormistada ega esitada võimalikke lubasid, on tegemist isikute põhiõiguste piiramisega. Vene Föderatsiooni kodanikel puudub võimalus allkirjastada digitaalselt dokumente ning kasutada Eestis laialt levinud e-riigi lahendusi. Vene Föderatsiooni kodanikul ei ole võimalik ka tasuda arveid, kanda kinnistuga seotud kulutusi või hooldada kinnisvara. Tulenevalt sellest riivab selline olukord isikute õigusi osaleda erinevates protsessides, mis otseselt või kaudselt on seotud kinnisvara omamisega. Olukorras, kus on piiratud arvete tasumine, on kahjusaajaks teised korteriomanikud, kelle arvelt korteriühistu katab kinnisvaraga seotud kulutused. Arvestades eeltooduga, on käesoleva petitsiooni eesmärk paluda seadusandjat võimaldada rakendada isikutele võimalust kasutada põhiseadusest tulenevat omandiõigust kinnisvara suhtes. Tulenevalt sellest palutakse kaaluda võimalust anda Vene Föderatsiooni kodanikele, kellel on Eesti Vabariigi territooriumil kinnisvara, õigus saada riiki sisenemiseks viisa, et oleks võimalik teostada vajalikud toimingud ja tehingud nendele kuuluva kinnisvaraga.

**Igor Taro** uuris, kes on S. Pevzner-Belošitski lepingupartner.

**Sofja Pevzner-Belošitski** vastas, et tema lepingupartner on kontaktisikuna märgitud Valentina Lasikova, kes ise istungil osaleda ei saa, sest ei saanud riiki siseneda ja seega esindab S. Pevzner-Belošitski teda.

**Igor Taro** ütles, et järelkult on Vene Föderatsiooni kodanikel ikkagi olemas võimalus kokku leppida oma huvide esindamises Eestis.

**Timo Suslov** märkis, et antud kaasuses pole kelleltki omandit ära võetud. Ta sõnas, et nii nagu kollektiivse pöördumise puhul on saadetud Eestisse esindaja, saab seda teha ka kinnisvara puhul. Seda õigust ei ole keegi ära võtnud. Ta küsis, mis seda takistab.

**Sofja Pevzner-Belošitski** selgitas, et teatud toiminguid pole võimalik läbi esindaja teha. Näiteks majade kütmine, muru niitmine jne. Lepingulised esindajad ei ole pädevad seda tegema, vaid teatud toimingud peavad olema tehtud kinnisvaraomanike enda poolt. Ta vastas T. Suslovi küsimusele, et kõikidel ei ole võimalust ega oskust leida endale lepingulist esindajat. On palju eakaid inimesi, kellel on vaja oma kinnisvara hooldada ja kellel ei ole arvuti kasutamise oskuseid, et omale lepingulist esindajat leida.

**Andrei Korobeinik** arvas, et muru niitmine on esindaja kaudu täiesti tehtav. Peamine probleem on see, et teised inimesed, kes elavad samas majas, peavad teatud piirini kommunaalteenuste eest maksma. Ta uuris, kuidas õnnestus kollektiivse pöördumise esindamine ära korraldada. Peamine murekoht on see, et kui Vene Föderatsiooni kodanikust korteriomanik tahab oma arvet kinni maksta, siis ta seda teha ei saa ja siis maksavad selle eest teiste korterite elanikud, aga samas näiteks kollektiivse pöördumise puhul õnnestus kuidagi tasuda esindamise eest.

**Sofja Pevzner-Belošitski** märkis, et ta ei pea vastama enda lepingu tasumise osas. Kui vaadata üldiselt, kuidas tasumine toimub, siis on kaks võimalust. Esimene võimalus on, et keegi käsundi alusel tasub selle arve Eesti Vabariigis selle isiku nimel, aga see on praktikas päris raske ning on keeruline leida inimest, kes on valmis teise inimese eest tasuma, sest raha tagastamine on väga raske. Vene Föderatsioonist ei ole võimalik Eestisse tasumisi teha ning

Eestist ei saa teha ülekandeid Venemaale. Kogu raha ülekandmine hakkab käima läbi sularahatehingute ja läbi isikute, kes sõidavad üle piiri sularahaümbrikutega. Muid avatud võimalusi teenuste eest tasumiseks ei ole. Sellega soodustatakse sularaha transiiti üle piiri.

**Karmen Joller** uuris, kas Vene Föderatsiooni kodanikel on praegu võimalus osta Eestis kinnisvara.

**Sofja Pevzner-Belošitski** selgitas, et otsest piirangut kinnisvara Eestis omandada ei ole, kuigi on olemas sanktsioonid, mis sätestavad, et Vene Föderatsiooni kodanikel on keelatud teha tehinguid, mis ületavad 100 000 eurot. See tähendab, et nii võõrandamine, kui ka kinnisvara omandamine Vene Föderatsiooni kodanikel ei ole tehniliselt keelatud, aga on piiratud summadega.

**Karmen Joller** küsis, kas ta järeldab õigesti, et kui on Vene Föderatsiooni kodanik, kes soovib spioneerida, siis piisab sellest, et see inimene ostab Kohtla-Järvele väikese korteri ja tal ongi võimalus spioneerida.

**Sofja Pevzner-Belošitski** arvas, et see on juba küsimus seadusandjale, et kas seadusandja saab tulevikus piirata sellist olukorda. Kehtiv probleem on selles, et on olemas omanikud, kes hetkel ei saa käsutada oma kortereid ning on olemas ka omanikud Eestis, kes ei saa teatud toimingutega edasi minna, sest nende naabrid on Vene Föderatsiooni kodanikud.

**Urve Tiidus** küsis, kui palju kaebusi on tulnud korteriühistutelt, et arved on maksmata ja korter hooldamata. Ta soovis veel teada, kus kohas see kinnisvara peamiselt asub.

**Sofja Pevzner-Belošitski** sõnas, et ei oska öelda kaebuste arvu, aga kinnitas, et kaebuseid on. Need kaebused on tulnud läbi korteriühistute esindajate. Mitu vaidlust on ka kohtus, kus soovitakse sundvõõrandada kortereid, kus pole võimalik teostada tehinguid ja kus soovitakse, et korteriühistu saab korteri hooldajaks. Pretsedendilist otsust veel kohus teinud ei ole. Ta vastas ka U. Tiiduse teisele küsimusele, et statistilist infot tal pole. Kõige rohkem probleeme tekitab see isikutele, kellel on piiri lähedal kinnisvara. Tavaliselt puudutavad need kinnisvarad aianduskooperatiive ja eramaju.

**Igor Taro** tänas pöördumise esitajate esindajat.

**Timo Suslov** lahkus istungilt kell 15.00 ja tema asendusliikmena osales istungil edasi Andrus Seeme.

**Andrei Korobeinik** sõnas, et see probleem on tegelikult päris suur. Ta ütles, et käis pool aastat tagasi Sillamäel, kus ühes kortermajas oli 2/3 korteritest Venemaa kodanike käes, mille eest ülejäänud elanikud pidid maksuma. Sillamäel on võib-olla võimalik need korterid ka sundvõõrandamise käigus maha müüa, aga mõnes väiksemas kohas kinnisvaraturg selleks ilmselt valmis ei ole. Ta märkis, et viisade väljastamine sellisel kujul läheks vastuollu kogu senise praktikaga. Kinnisvara omamine ei anna alust viisa saamiseks. Probleem on kahtlemata tõsine. Ta arvas, et see on valitsuse pädevuses muuta viisareegleid ja soovis teada, missugused võimalused on kollektiivse pöördumise lahendamiseks.

**Igor Taro** ütles, et kollektiivse pöördumise lahendamiseks on kuus varianti, millest langevad ära variandid algatada eelnõu ja saata pöördumine pädevale institutsioonile. Seega jäävad alles variandid: edastada ettepanek Vabariigi Valitsusele seisukoha kujundamiseks ja pöördumisele vastamiseks, kujundatud seisukohast teavitatakse ka komisjoni; esitatud ettepanek tagasi lükata; lahendada pöördumises püstitatud probleem muul viisil; korraldada avalik istung. I. Taro märkis, et probleem tuleneb piirangutest ja sanktsioonidest, mis tulenevad Venemaa Föderatsiooni põhjendamatust kallaletungist Ukrainale. Selle tulemusena on kehtestatud need piirangud. Kui minna piirangute algpõhjuse juurde, siis algpõhjuse



eemaldamine või lahendamine ei ole Eesti Vabariigi Valitsuse kätes. Vabariigi Valitsus on reageerinud sanktsioonidega teatud tegevusele ja seega põhiline võti ei ole Vabariigi Valitsuse kätes.

**Andrei Korobeinik** küsis, mida I. Taro mõtleb muul viisil pöördumises püstitatud probleemi lahendamise all.

**Igor Taro** selgitas, et peab silmas seda, et komisjon sedastab seda, et sanktsioonide ja piirangute lõpetamine sõltub üksnes Vene Föderatsiooni tegevusest, mistõttu tuleb kollektiivse pöördumise esitajatel pöörduda Vene Föderatsiooni võimude poole ja nõuda, et Venemaa lõpetaks sõja ja järgiks rahvusvahelist õigust. Suurendada tuleb sisemist survet Venemaa režiimi vastu, kes on selle sõja algatanud, sest ei ole võimalik tolereerida neid ebainimlikke tegusid, mida Venemaa Ukraina suhtes korda saadab. Kollektiivses pöördumises toodud muresid ei saa lahendada Eesti ametivõimud, vaid Venemaa ametivõimud.

**Andrei Korobeinik** küsis täpsustavalt, kas siis ettepanek on selline, et kui sõda lõppeb, siis Eesti hakkab väljastama kinnisvaraomanikele viisasid, sest neil on kinnisvara Eestis.

**Igor Taro** ütles, et see ettepanek seda ei eelda.

**Andrei Korobeinik** uuris, mida see siis eeldab, sest kui surve Venemaa režiimile kannab vilja ja sõda lõppeb, siis justkui komisjon lubab seda, et kõik on korras ja Vene Föderatsiooni kodanikest kinnisvaraomanikud saavad viisa Eesti Vabariiki. Varem said Vene Föderatsiooni kodanikud viisa üldalustel ja kinnisvara ei mänginud rolli.

**Igor Taro** vastas, et sõja lõppemisel avanevad võimalused viisat saada. Rahvusvaheliselt on Venemaale kolm nõudmist: 1) lõpetada okupatsioon; 2) tuua kohtu ette sõjakurjategijad; 3) maksta välja reparatsioonid. Kui need täidetakse, siis on võimalik sanktsioonide lõpetamise osas läbi rääkida.

**Anti Allas** lausus, et ta ei toeta kuidagi seda pöördumist, aga tuleb vaadata asja teist poolt. Teine pool on see, kuidas Eesti Vabariigi kodanikud saaksid mõistlikult selle kinnisvara hallatud ja kas selleks tuleks muuta mingeid norme või seaduseid. Seda tuleb vaadata just Eesti kodanike vaatest, et seal probleemi ei oleks, sest muidu sanktsioneeritakse ka Eesti oma inimesi.

**Igor Taro** märkis, et tegelikult on näha, et kui oli huvi tekitada endale esindaja, kes Eestis asju ajab, siis see esindaja tuli ja see maksmine korraldati. Kui pöördumise esitaja esindaja väitis, et pole võimalik leida pädevat inimest, kes ahju kütaks või muru niidaks, siis need on väga nõrgad argumendid. I. Taro nentis, et A. Korobeiniku poolt väljatoodud mure teiste korteriomanike osas on hoopis teine asi. Antud pöördumine seda probleemi ei lahenda ja pole selle eesmärgiga tehtud. Pöördumise eesmärk on lubada Venemaa kodanikel Eestisse tulla.

**Anti Allas** ütles, et üks võimalus oleks komisjonil teha asi ka endale selgeks, et aru saada, mis on teise poole vaade, mis küll ei puuduta seda pöördumist. Siis saaks aru, mis on probleemi olemus ja kas seda oleks võimalik kuidagi Eesti kodanike mõttes leevendada.

**Igor Taro** nõustus, aga ütles, et sellist pöördumist hetkel lihtsalt menetluses pole ja tuleb jääda esitatud pöördumise raamidesse.

**Karmen Joller** ütles, et kuigi pöördumise esitajate esindaja mainis, et teistes riikides pole seda praktikast rakendatud, et keelatakse kinnisvaraomanikel riiki sisenemist, siis tema arvates ei ole see argument piisav, sest Eesti riik teeb oma otsused ise. Ta märkis, et tal ei tekkinud kaastunnet nende Venemaa kodanike suhtes, sest sõda, mis Ukrainas toimub on liiga jõhker. Ta nõustus A. Allasega, et pigem tuleks vaadata, mismoodi saab see probleem lahendatud

Eesti kodanike jaoks.

**Urve Tiidus** ütles, et pöördumise esitajate esindaja S. Pevzner-Belotšiski on suurepärane võimalus Venemaa kodanikele oma asjade ajamiseks Eestis, sest tal on olemas eesti keele oskus ja juriidilised teadmised. Ta lisas veel, et kui soovitakse hakata lahendama Eesti kinnisvaraomanike probleeme enne, kui Riigikogu poole on pöördutud, siis see pole Riigikogu komisjoni roll. Tema hinnangul oleks kõige õigem praegune pöördumine tagasi lükata.

**Aleksander Tšaplõgin** sõnas, et tema arvates karistatakse praeguses olukorras mitte ainult Venemaa kodanikke, vaid ka Eesti elanikke ja see pole õige.

**Andrei Korobeinik** ütles, et olukord, kus Venemaa kodanikud ei saanud juba eelnevalt tulla ainult kinnisvara omamise tõttu riiki, aga nüüd lasta neil tulla veel sõjaolukorras riiki, oleks sama justkui Teise maailmasõja ajal oleks sakslased saanud viisa oma suvila korrastamiseks Nõukogude Liidus. See pole väga loogiline. Tema sõnul ei saa väita, et petitsioon ei räägi üldse nendest korteriomanikest, kes Eestis elavad. See, et mõni Sillamäe elanik pole tulnud selle peale, et endale juristi palgata ja põhiseaduskomisjoni pöörduda, on ka ülekohtune esile tuua. A. Korobeiniku arvates võiks selle probleemi ikkagi ära mainida ja riik võiks sellele tähelepanu pöörata. Sõja algusest on möödas juba üle aasta ning terve selle aja on need kulud kaetud teiste omanike taskutest. Taskud ei ole põhjatud. Varem või hiljem see raha lõppeb ja korterid lähevad sundmüüki ning väiksemates kohtades ei saa neid kortereid müüda. See võib tähendada seda, et inimesed peavad ikkagi edasi maksma nende eest. On reaalselt sadu inimesi, kes peavad Venemaa kodanike arveid ise maksma.

**Igor Taro** märkis, et kui lähtuda pöördumise pealkirjast, siis pealkiri ütleb ära sisu, et soovitakse võimaldada kinnisvaraomanikel taotleda viisasid ja siseneda Eesti riiki. See on see, mille suhtes peaks võtma seisukoha.

I. Taro tegi ettepaneku võtta vastu otsus, et lähtudes Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 152<sup>13</sup> punktist 6 lahendada pöördumises püstitatud probleem muul viisil. Põhiseaduskomisjon märgib, et sanktsioonide ja piirangute lõpetamine sõltub üksnes Venemaa Föderatsiooni tegevusest, mistõttu tuleb kollektiivse pöördumise esitajatel pöörduda Venemaa Föderatsiooni võimude poole ning nõuda, et Venemaa Föderatsioon lõpetaks sõja ja järgiks rahvusvahelist õigust. Suurendada tuleb just sisemist survet Venemaal režiimi vastu, kes on algatanud selle sõja, sest ei ole võimalik tolereerida neid ebainimlikke tegusid, mida Venemaa Ukrainas korda saadab. Kollektiivses pöördumises toodud muresid ei saa lahendada mitte Eesti ametivõimud vaid Venemaa ametivõimud.

**Andrei Korobeinik** ütles, et kui see otsus saab poolthälteenamuse, siis ta sooviks esitada eriarvamuse. Ta lausus, et toetab sõja hukkamõistmist ja juhtis tähelepanu sellele, et kui sõda lõppeks, siis selleks, et Vene Föderatsiooni kinnisvaraomanikud saaksid Eesti viisa, peaks Eesti valitsus kurssi muutma, sest enne sõja algust seda praktikat ei olnud. Ta arvas, et selle praktika puudumine oli väga õige, sest iga eraldi juhtum eeldab analüüsi ja see, et sõda lõppeb ja kinnisvaraomanik saab Eestisse tulla, ei ole väga mõistlik ettepanek. Probleemi lahendus ei ole Venemaa valitsuse poole pöördumine, sest Eesti Vabariik võib ikkagi teisiti otsustada. Ta soovis ka seda, et komisjon mainiks oma otsuses ära, et on palju inimesi, kellel on tõsine väljakutse arvete maksmisel ning teha valitsusele ettepanek pakkuda lahendust näiteks sundvõõrandamise näol Eestis elavatele inimestele, kes on sattunud olukorda, kus nende kinnisvara kaasomanikud või naabrid ei maksa oma arveid, sest nad ei saa seda teha.

**Helir-Valdor Seeder** küsis, kas saab õigesti aru, et muul viisil lahendamine tähendab seda, et tehakse ettepanek lahendada probleem ettepanekuga Venemaal sõda lõpetada ja järgida rahvusvahelist õigust. Ta märkis, et teda häiris otsuse sõnastuses sõna „üksnes“, sest Eesti on ikkagi suveräänne riik ja üksnes Venemaa käitumisest see lahendus kindlasti ei sõltu. Kui

Venemaa ka sõja lõpetab, siis Eesti peab jätma endale õiguse küsimuse üle otsustada ja lahendada. Ka viimane lause I. Taro ettepanekus ei ole kõige paremini sõnastatud, sest tegelikult ainult Venemaa ei lahenda neid muresid. Oleks mõistlik need kuidagi paremini sõnastada. H. V. Seeder nõustus üldise hoiakuga.

**Ants Frosch** juhtis tähelepanu sellele, et Eesti asub ikkagi Schengeni viisaruumis. Kinnisvara omamine ei ole kindlasti viisa andmiseks alus ning selle andmine ei sõltu ainult Eesti võimudest, vaid see on laiem probleem ja analüüs peaks olema väga põhjalik. Samal ajal oleks võimalik see ettepanek tagasi lükata. Ta tegi ettepaneku lükata esitatud ettepanek tagasi.

**Andrei Korobeinik** täpsustas, et Eestil on tegelikult päris suur võimalus valida, kuidas viisasid väljastatakse. Antud juhul võib keelduda venelaste viisa väljastamisest, kuigi näiteks Hispaanias selle viisa saab. Kui ühes riigis saab inimene viisa, sest ta omab kinnisvara, ei tähenda, et Eesti peaks seda tegema.

**Igor Taro** ütles, et üks esimesi mõtteid kollektiivse pöördumise osas oli selle tagasi lükkamine, aga kuna ka üks Euroopa Parlamendi liige sekkus pöördumise menetlemisse, siis see viis mõtte sinna, et anda tugevam sõnum selles osas, mis on nende piirangute põhjuseks ja miks see pöördumine ei ole kohane. Luges ka uusi Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse (RKKTS) kommentaare, kus muul viisil lahendamine on välja pakutud juhul, kui komisjon soovib anda vihje pöördumise esitajatele, mida nad võiksid teha. Seega võiks sellise lahendusega anda tugeva sõnumi selle olukorra kohta ja teiseks on soov, et Venemaal elavad kodanikud saaksid aru, milles on probleem, sest hetkel tundub, et pöördumise algatajad ei saa päris hästi aru, millega nende piirangud on seotud.

**Anti Allas** nõustus, et komisjoni arvamus võiks olla tugev ja selge. Ta lausus, et kui Eesti tahab olla terve ja tugev riik ja kui mõne probleemi lahendamisel tuleb välja uus probleem, siis võiks selle probleemi lahendamisele kaasa aidata. Ta uuris, kas selle sõnumi võiks mõnele pädevale asutusele anda, et tuleb tegeleda Eesti kodanikest kinnisvaraomanike murega.

**Igor Taro** ütles, et selle pöördumise piires seda ei saa teha, aga Riigikogu liikmel on võimalik esitada arupärimisi.

**Andrei Korobeinik** ütles, et arupärimiste vastamise järjekord on hetkel väga pikk. Põhimõtteliselt on olukord see, et petitsiooni algataja soovib muuta viisa väljastamise printsiipi, et kinnisvaraomanik saaks automaatselt viisa Eestisse. Tema arvates on kogu Ukraina jutt väga asjakohane, aga tuleks lisada ka seda, et Eesti ei väljastanud ka varem neid viisasid ning täna pole õige hetk ka arutada seda küsimust. Kindlasti tuleks mainida ka seda, et põhiseaduskomisjon näeb, et see on inimeste murekoht. I. Taro pakutud kujul ta seda teksti toetada ei soovi, sest murekohta lahendatakse sellega, et lastakse kinnisvaraomanikud Eestisse peale sõja lõppu.

**Igor Taro** sõnas, et sellest tekstist ei tulene sellist perspektiivi, et Eesti hakkaks oma viisapoliitikat muutma.

**Andrei Korobeinik** ütles, et ka sõna „üksnes“ Igor Taro ettepanekus on eksitav, sest kui kinnisvaraomanik ei pääse Eestisse, siis on see ikkagi Eesti otsus. Tema arust on väga vale, et Eesti inimeste murekohta selle pöördumisega seoses ei arutata, sest jutt käib sadadest või tuhandetest inimestest.

**Igor Taro** küsis, kas mõni eelnõu või arupärimine, mille A. Korobeinik täiskogus 16. mail üle andis, käsitleb seda olulist muret.

**Andrei Korobeinik** vastas, et käsitleb küll, aga see leiab lahenduse alles mitme kuu pärast, kuid inimestel on mure juba praegu. Ta juhtis tähelepanu sellele, et komisjonis ei arutata

ainult pöördumise pealkirja, vaid ka sisu.

**Aleksander Tšaplõgin** nõustus A. Korobeinikuga, et ei tohiks saata välja otsust, kus ei räägita üldse Eesti elanike praegustest probleemidest.

**Igor Taro** pani hääletusele uues sõnastuses ettepaneku, et lähtudes Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 152<sup>13</sup> punktist 6 lahendada pöördumises püstitatud probleem muul viisil. Põhiseaduskomisjon märgib, et sanktsioonide ja piirangute lõpetamiseks eelduste loomine sõltub Venemaa Föderatsiooni tegevusest, mistõttu tuleb kollektiivse pöördumise esitajatel pöörduda Venemaa Föderatsiooni võimude poole ning nõuda, et Venemaa Föderatsioon lõpetaks sõja ja järgiks rahvusvahelist õigust. Suurendada tuleb just sisemist survet Venemaal režiimi vastu, kes on algatanud selle sõja, sest ei ole võimalik tolereerida neid ebainimlikke tegusid, mida Venemaa Ukrainas korda saadab.

#### **Otsustati:**

**3.1.** Lähtudes Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 152<sup>13</sup> punktist 6 lahendada pöördumises püstitatud probleem muul viisil. Põhiseaduskomisjon märgib, et sanktsioonide ja piirangute lõpetamiseks eelduste loomine sõltub Venemaa Föderatsiooni tegevusest, mistõttu tuleb kollektiivse pöördumise esitajatel pöörduda Venemaa Föderatsiooni võimude poole ning nõuda, et Venemaa Föderatsioon lõpetaks sõja ja järgiks rahvusvahelist õigust. Suurendada tuleb just sisemist survet Venemaal režiimi vastu, kes on algatanud selle sõja, sest ei ole võimalik tolereerida neid ebainimlikke tegusid, mida Venemaa Ukrainas korda saadab (poolt 8: Anti Allas, Ants Frosch, Karmen Joller, Eero Merilind, Helir-Valdor Seeder, Andrus Seeme, Igor Taro, Urve Tiidus; vastu 1: Andrei Korobeinik; erapooletuid 1: Aleksandr Tšaplõgin).

#### **4. Indrek Salumäe algatatud kollektiivne pöördumine „Riigikogu valimiste e-hääletuse tulemuste avalikustamine“**

**Igor Taro** selgitas, et kollektiivse pöördumise algataja Indrek Salumäe kutsuti küll komisjoni istungile, aga ta ei saanud tulla. Samuti ei kasutanud algataja võimalust saata istungile oma esindaja.

**Helin Leichter** tutvustas kollektiivset pöördumist. Kollektiivses pöördumises nõutakse 2023. aasta Eesti Riigikogu valimistulemuste e-häälte avalikustamist, võimaldamaks kõigile kontrollida selle õigsust ja rikkumatust. Avalikustatud info peab võimaldama isikuliselt kontrollida arvestatud hääle vastavust reaalse inimese/isiku valikuga. Võimaldada seda, kas kinnitada või ümber lükata. Nõudele positiivselt mittevastamise korral lugeda e-hääletuse tulemused tühiseks. Nõude täitmisele vastu hääletajad lisada uurimise alla isikkoosseisu valimispettusele kaasa aitamise osas.

**Igor Taro** ütles, et kui algataja oleks ise kohal olnud, siis oleks ta tahtnud temalt küsida, et miks sama asja ei nõuta paberhäälte kohta.

**Andrei Korobeinik** sõnas, et tegelikult see jutt ei ole väga ebaadekvaatne, sest inimene soovib kontrollida e-hääletust, et kas tema hääl jõudis kohale, peale seda, kui valimistulemused on kinnitatud. See on vastuolus valimiste ühetaolisusega, sest ka tavalistel valimistel ei saa hääli kontrollida ja seega ei saa ka e-valimistel seda teha. Ilmselt inimene ei eelda seda, et tuleks Exceli tabel, kus oleks kirjas, kelle poolt igaüks hääletas, vaid mõte on arvatavasti selles, et iga isik saab kontrollida, kas tema hääl jõudis kohale või mitte peale valimisi. Ta tegi ettepaneku lükata see pöördumine tagasi, sest valimised peavad olema ühetaolised, aga pöördumises soovitud kujul need seda ei oleks.

**Igor Taro** märkis, et kogu selle pöördumise soov on vastuolus põhiseaduse § 60 lõikega 1, mille kohaselt Riigikogu liikmed valitakse vabadel valimistel proportsionaalsuse põhimõtte

alusel. Valimised on üldised, ühetaolised ja otsesed. Hääletamine on salajane.

**Helin Leichter** ütles, et 15.05.2023 saabunud e-kirjas palus algataja istungil tekkivate lisaküsimuste korral pöördumise sisu mõtte ja meelsuse osas tutvuda rahvaalgatus.ee lehel olevate algataja märkmete ja kommentaaridega. Rahvaalgatus.ee lehel algataja märkmeid selle pöördumise juures ei ole. Algataja kirjutab oma mõtteid pikemalt lahti ka 15.05.2023 e-kirjas. Algataja kirjutab e-kirjas, et põhiseadus jätab piisavalt variante viisideks loomaks meetmeid, mis on selle nõudega kooskõlas, mis võimaldaks luua vahendeid, veendumaks e-valimiste tulemuste õigsuses või mitteõigsuses üksikisiku või komisjoni tasandil, rikkumata valimiste salajasuse tagamise põhimõtet või põhiseaduse mõnda teist punkti või nende punktide meelsust. Algataja kommenteeris veel rahvaalgatus.ee lehel pöördumise juures olevates kommentaarides, et avalikustamine on võimalik lahendada privaatsusenõuet rikkumata. Iga valija peab saama isiklikult minimaalselt kinnitada või ümber lükata iseenda antud hääle ja registrisse salvestunud hääle vastavust või mittevastavust. See annab vigade ja mittevastavuste leidmise puhul võimaluse seada õigustatult e-valimiste tulemused kahtluse alla ja kinnitada tulemuste tühisust. Algataja lisas veel, et lisaks lubab põhiseadus luua komisjone hääletega tutvumiseks, mis neid saavad kinnitada või ümber lükata või mõne teadustöö raames kasutada.

**Andrei Korobeinik** sõnas, et algataja ütles, et salajasuse printsiipi see nõue ei riku, aga ühetaolisust küll. Salajasuse võiks vastusest välja võtta. Piisab täiesti vastusest, et üldiselt nii e-valimised kui ka tavalised valimised võiksid olla ühtemoodi, aga see, et isik saab oma häält kontrollida ei riku salajasuse printsiipi.

**Igor Taro** nõustus A. Korobeinikuga. Elektrooniliselt antud hääled avatakse ja loetakse alles pärast hääle anonüümistamist. Sisuliselt käib see samamoodi nagu ümbrikuga hääletamise puhul, et kui hääle võetakse isiku nimega ümbrikust välja, siis seda enam kontrollida ei saa. Samuti on ka sedeliga hääletamise puhul, et kui sedel lastakse valimiskasti, siis seda sedelit pärast enam välja võtta ei saa.

**Andrei Korobeinik** selgitas, et e-valimistel saab tehniliselt hääled isikuga kokku panna, aga lihtsalt kontseptuaalselt ei pea saama seda. Ka e-valimiste järel hävitatakse hääled nagu tavavalimiste puhul ja see on väga mõistlik ning vastab ühetaolisuse printsiibile. Nii peabki olema ja see on ka piisav tagasilükkamise argument.

**Igor Taro** pani hääletusele A. Korobeiniku ettepaneku pöördumises esitatud ettepanek tagasi lükata, lähtudes Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse §152<sup>13</sup> punktist 5.

I. Taro märkis, et põhjendustest rääkis ta enne ja see sai protokollis ka fikseeritud. Pöördumises esitatud ettepanek on vastuolus põhiseaduse § 60 lõikega 1.

#### **Otsustati:**

**4.1.** Lähtudes Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 152<sup>13</sup> punktist 5 lükata esitatud ettepanek tagasi. (konsensus: Anti Allas, Ants Frosch, Karmen Joller, Andrei Korobeinik, Eero Merilind, Andrus Seeme, Igor Taro, Urve Tiidus, Aleksandr Tšaplõgin).

#### **5. Kenno Põltsami algatatud kollektiivne pöördumine „Euroopa Liidus jätkamise küsimus rahvahääletusele“**

**Igor Taro** selgitas, et teeb koheselt ettepaneku lükata see pöördumine tagasi ilma sisulise aruteluta, kuna see on kahe aasta jooksul teine samasisuline pöördumine. Tulenevalt Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 152<sup>14</sup> lõige 1 punktist 1 jätab komisjon pöördumise sisulise aruteluta läbi vaatamata ja lükkab selle tagasi, kui pöördumine on sisult kokkulangev pöördumisega, mille menetlemisest on möödunud vähem kui kaks aastat. See on antud pöördumise puhul tuvastatud. Riigikogu juhatus suunas selle põhiseaduskomisjoni ja otsuse

pöördumise kohta peaks vastu võtma komisjon, mitte see ei ole komisjoni esimehe ainuisikuline otsus.

**Andrei Korobeinik** märkis, et pöördumise algataja sõnul oli kahe pöördumise vahel kaks aastat ja üks päev.

**Igor Taro** selgitas, et kahe pöördumise vahel ei ole kahte aastat. Aega loetakse alates eelmise pöördumise menetluslikust otsusest, mis oli 8. juunil 2021. Algataja sai 8. juuni 2021. menetlusotsuse kätte ja juba oktoobris 2021. aastal algatas uue samasisulise pöördumise, nii et see anti teadlikult kiiresti sisse.

**Ants Frosch** märkis, et komisjon peab arutama kollektiivset pöördumist kolme kuu jooksul selle esitamisest ning tegema otsuse kuue kuu jooksul selle esitamisest. Kui on soov see pöördumine tuimalt tagasi lükata, siis nii see ilmselt läheb. Ta toetas varianti, et ikkagi arutataks seda pöördumist sisuliselt ja tehtaks selle pealt otsus.

**Igor Taro** lausus, et see tähendaks seda, et pöördumise aruteluga tuleks kunstlikult venitada. See pole põhjendatud, sest see on sisse tulnud juba 24. aprillil Riigikogusse. Algataja pidi sellega arvestama, et kaks aastat ära oodata, aga ta ei soovinud seda teha.

**Andrei Korobeinik** küsis, et kas isegi kunstlikult venitades oleks üldse võimalik seda sisuliselt arutada, sest Riigikogusse menetlusse jõudmisel polnud möödas kaks aastat eelmisest samasisulisest pöördumisest.

**Helin Leichter** märkis, et kui komisjon sooviks seda arutada, siis seda oleks võimalik teha.

**Igor Taro** ütles, et tuleb lähtuda menetlusökonomikast. Iga kahe aasta tagant on tagatud võimalus seda küsimust uuesti arutada ja sellest tuleb kinni pidada. Kui teha praegu üks erand, siis järgmine kord tullakse juba veelgi lühema perioodi järel erandit soovima jne. Ta pani hääletusele enda ettepaneku, et lähtudes Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 152<sup>14</sup> lõike 1 punktist 1 jätta pöördumine sisulise aruteluta läbi vaatamata ja lükata see tagasi, kuna pöördumine on sisult kokkulangev pöördumisega, mille menetlemisest on möödas vähem kui kaks aastat.

#### **Otsustati:**

**5.1.** Lähtudes Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 152<sup>14</sup> lõike 1 punktist 1 jätta pöördumine sisulise aruteluta läbi vaatamata ja lükata see tagasi, kuna pöördumine on sisult kokkulangev pöördumisega, mille menetlemisest on möödas vähem kui kaks aastat. (poolt 8: Anti Allas, Karmen Joller, Andrei Korobeinik, Eero Merilind, Andrus Seeme, Igor Taro, Urve Tiidus, Aleksandr Tšaplõgin; vastu 1: Ants Frosch; erapooletuid 0).

#### **6. Info ja muud küsimused**

**Igor Taro** tuletas meelde, et kolmapäeval 17.05 kell 10.00 toimub Riigikogu konverentsisaalis põhiseaduse kommentaaride Riigikogu peatüki esitlus, kus Eesti Teaduste Akadeemia Riigiõiguse sihtkapital tutvustab oma uusi põhiseaduse kommentaare.

(allkirjastatud digitaalselt)  
Igor Taro  
juhataja

(allkirjastatud digitaalselt)  
Sten-Kristjan Nurk  
protokollija

